

NÁVRH MODERNÍ ÚLOVÉ SOUSTAVY

Dr. Vladimír Ptáček, CSc.

Základem každého nástavkového úlu je nástavek; ostatní díly mohou mít modifikace podle způsobu včelaření, pro který se včelař rozhodne. Vnitřní rozměry nástavku jsou dány rámkem. Výška rámků a mezera mezi patry určuje výšku nástavku. Šířka bočních louček s mezerníkem a počet rámků + manipulační mezera určují šířku nástavku. Délka rámků + 2× včelí mezera určují délku nástavku. Při čtvercovém půdorysu ztrácí délka rámků význam, protože nám vyplyne ze šířky nástavku. Při 28 mm širokých loučkách a 10 mm mezernících vycházejí při respektování včelí a manipulační mezery délky rámků a vnitřní rozměry nástavků při různém počtu rámků následovně (tab. 1):

Tab. 1. Rozměry rámků a nástavků při různém počtu plástů

Počet rámků	Délka rámků v mm	Vnitřní rozměry nástavků v mm	Včelí mezera v mm	Manipulační mezera v mm *)
8	300	320×320	10,0	16
9	340	355×355	7,5	13
10	370	390×390	10,0	10 **)
lépe by bylo	380	395×395	10,0	15
11	415	430×430	7,5	12
nebo zavedená míra	420	435×435	7,5	17 ***)

*) Manipulační mezerou se rozumí vzdálenost posledního rámků od boční stěny nástavku.

**) 10 mm jako manipulační mezera je nedostatečné.

***) 17 mm je výhodnější než 12, navíc je zde zavedená délka rámků.

Z hlediska maximální plasticity včelařské technologie se z uvedených možností jako nejvýhodnější jeví délka rámků 420 mm. Čtvercový nástavek pak bude mít vnitřní rozměry 435×435 mm a bude obsahovat 11 rámků s 28 mm širokými loučkami. Lze namítnout, že v užším prostoru jsou vhodnější podmínky pro rozvoj slabších včelstev. S rostoucí silou včelstva se však úzky stávají příliš vysoké, což znemožňuje kočování a znesnadňuje manipulaci se včelstvy. Navíc, čím užší je prostor, tím mohutnější musí být izolace stěn, poněvadž tím více je „dlouhé“ včelstvo vystaveno vlivu povětrnosti. Zanedbatelný zde není ani důvod stability úlu. Pro včelaření se silnými včelstvy je tedy výhodnější úl s větším počtem rámků, který může mít jednoduché stěny. Má totiž vzhledem ke svému objemu mnohem menší povrch a plodové těleso je kromě masy včel ze všech stran obklopeno rezervami pylu a medu, které působí jako výkonný stabilizátor teploty. Dostatečně prostorný, přitom však nikoli extrémně vysoký úl umožňuje všechny technologické postupy včetně dvoumatečné metody.

Po pečlivých úvahách i praktických zkušenostech dáváme tedy k posouzení návrh úlového systému, který by slučoval veškeré moderní prvky s širokou přizpůsobivostí jakémukoliv zvolenému způsobu chovu včel.

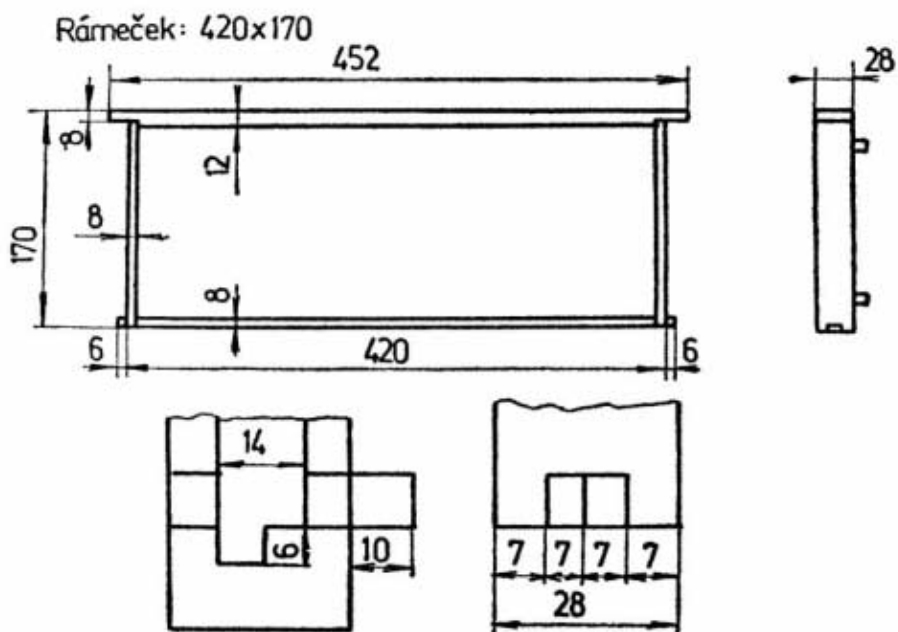
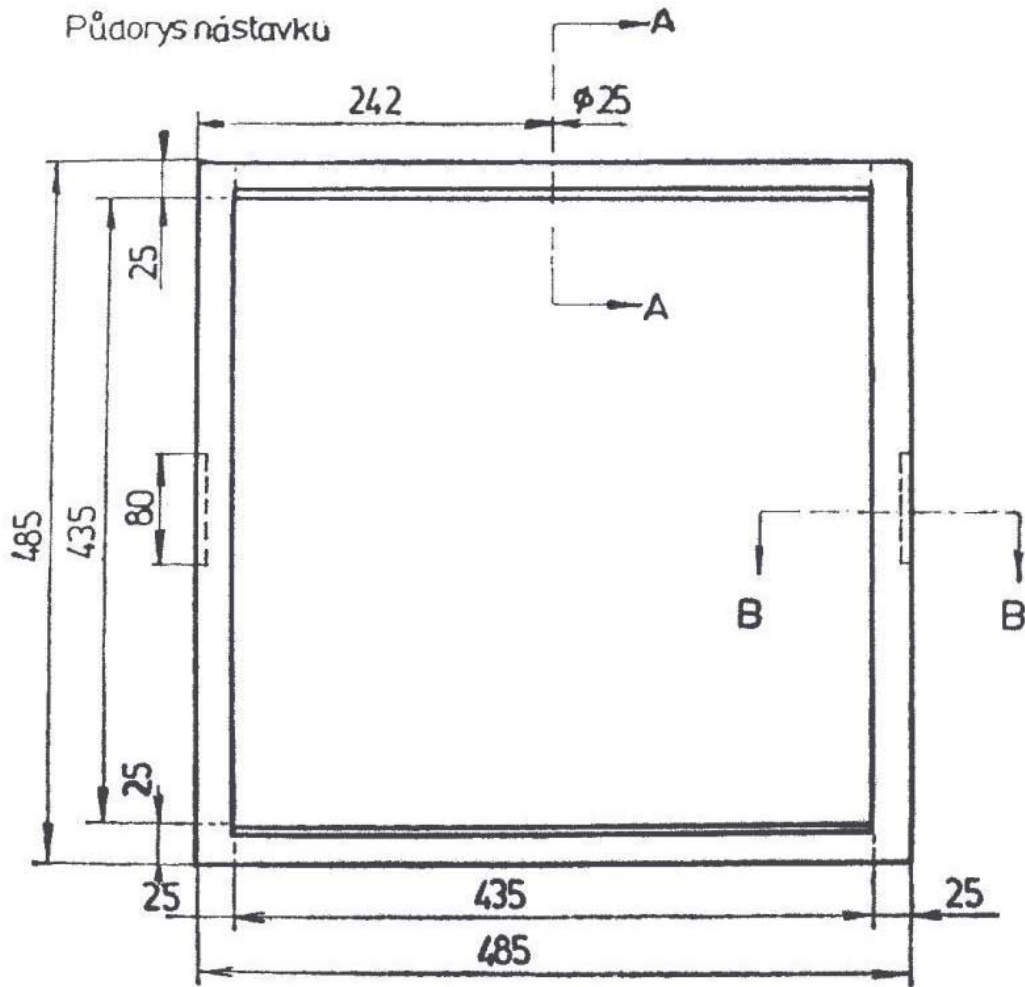
Rozměry nástavků jsou patrné z nákresů. Pro nízkonástavkové včelaření slouží polonástavky s rámkou 420×170 milimetrů. Pro tradiční způsoby chovu včel lze využít vyšší nástavky na rámkovou míru 420×275 mm (Zander, Slovensko) nebo 420×300 mm (Škvařil – dosud je používá řada včelařů). Vzhledem k tomu, že veškeré rozměry nástavků kromě výšky vycházejí shodně, jsou možné jakékoli další kombinace (celistvé plodisko a polomedníky aj.).

Součástí úlu je vodorovná přepážka, která slouží buď jako kryt nad rámkou s menším nebo větším prostorem (možnost podávání koncentrovaných bílkovinných těst) nebo jako mezidno pro případ dočasně oddělení nad mateřským včelstvem. Otvor o průměru 7,5 cm se použije buďto při krmení nebo spojování včelstev. Dno a krmítko není zatím navrženo, neboť obojí může být podle účelu jak velmi jednoduché, tak i značně složitě. Střechu úlu tvoří krabicové víko o vnitřních rozměrech 490×490 mm. Výška je dána tím, zda bude či nebude překrývat stropní krmítko. Strop by měl být dobře utepeln, proto je třeba pamatovat na asi 4 cm silnou vrstvu pěnového polystyrénu.

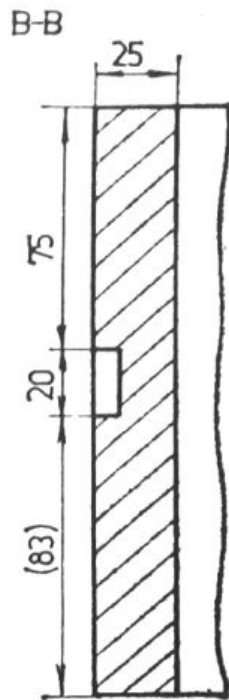
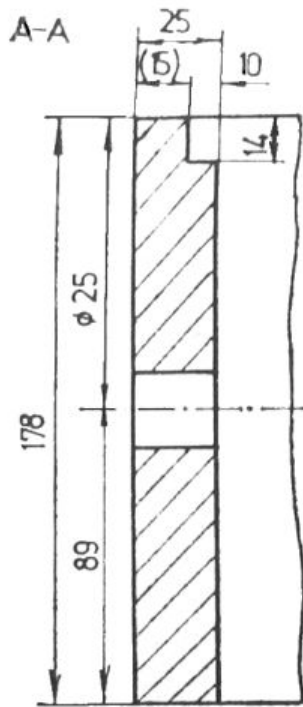
Většina včelstev v ČSSR se v současné době nachází na rámkové míře 39×24 cm nebo 42×27,5 cm. Nízkonástavkový úl se u nás zatím nevyrábí. Navrhovaný systém vychází z míry 42 cm, která umožňuje konstruovat úl se všemi osvědčenými progresivními prvky, jenž by optimálně vyhovoval jak požadavkům včelaře, tak i maximálním potřebám včelstva. Pokud by toto pojetí u nás našlo uplatnění, mohly by vedle sebe existovat dva úlové systémy. První, reprezentovaný tachovským nástavkovým úlem, by sdružoval včelaře, kteří si oblíbili míru 39×24 cm. Druhý, stavebnicový, by svými třemi typy nástavků na míru 42×17 cm, 42×27,5 cm a 42×30 cm umožňoval různé metody včelaření, včetně způsobu nízkonástavkového. Pro tyto možnosti by snad mohl nést pracovní název „Optimal“.

Závěrem třeba zdůraznit, že tento návrh není oficiálním stanoviskem žádného kompetentního svazového orgánu nebo instituce. Byl vypracován ve snaze nastínit možné řešení problému konstrukce moderních úlů. Abychom učinili první kroky k určité jednotnosti, doporučujeme v první řadě všem včelařům, kteří si budou zhotovovat nízkonástavkové úly, aby se přidrželi tohoto návrhu a nástavky si vyrobili podle uveřejněných rozměrů. Pouze dosažený stupeň jednotnosti pak může být solidní základnou pro další jednání o případném zavedení tohoto úlu do výroby.

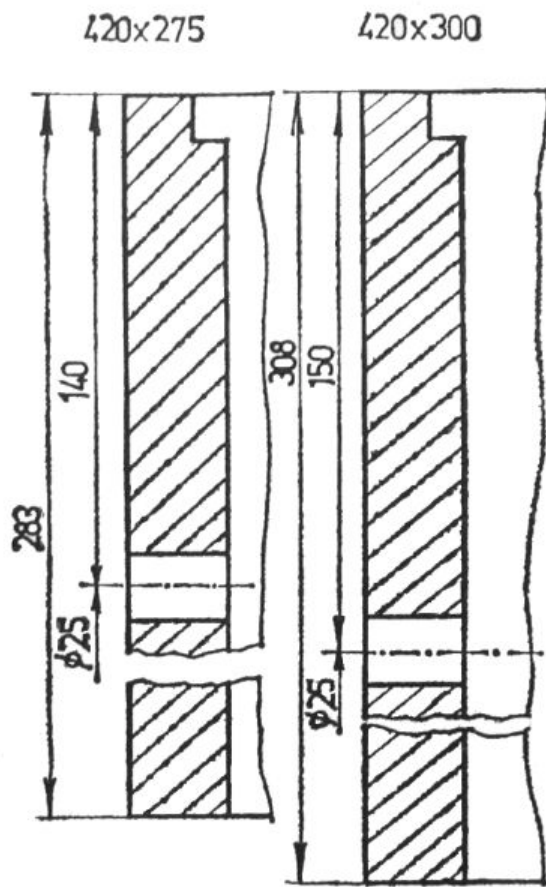
[Vyšlo ve Včelařství 1981, č.6, str.131-132]

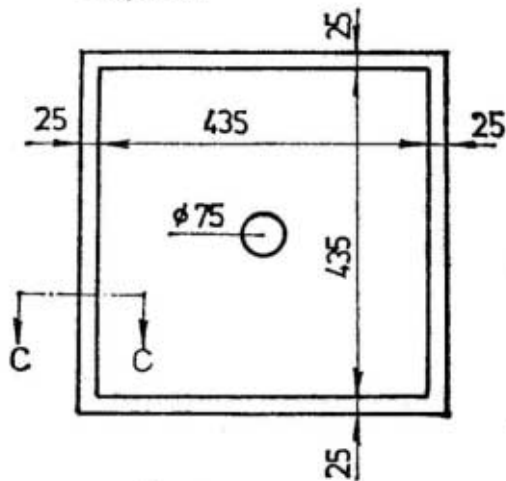
Řez stěnou nástavku pro rámeček
420x170

Řez stěnou nástavku pro rámečky

Přepážka

řez C-C

